

Aktuálne trendy v odpadovom hospodárstve

Negatívnym dôsledkom rýchleho rastu svetovej populácie a zvyšovania ekonomickej sily rozvíjajúcich sa krajín je výrazný nárast celkovej spotreby. Táto situácia vedie k zvýšenému tlaku na využívanie prírodných zdrojov a spôsobuje enormný nárast množstva odpadu vznikajúceho z výroby aj spotreby.

Európska únia je jednou z najväčších ekonomík na svete, preto patrí k najväčším konzumentom zdrojov a k významným pôvodcom odpadu. V snahe zmeniť tento negatívny trend vypracovala Európska komisia dokument pod názvom *Tematická stratégia predchádzania vzniku odpadu a jeho recyklovania*, ktorá bola publikovaná v decembri 2005.

Tematická stratégia stanovuje dlhodobé ciele a ich splnením sa má EÚ stať recykľujúcou spoločnosťou. Preto boli v stratégii stanovené kľúčové činnosti zamerané na aktualizáciu právneho rámca nakladania s odpadom. Prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (nová rámcová smernica o odpade) bol vytvorený legislatívny rámec pre podporu recyklácie.

Nová rámcová smernica o odpade

Nová smernica o odpade je platná od 12. decembra 2008 a konečný termín pre jej transpozíciu do národnej legislatívy členských štátov bol 12. december 2010. Táto smernica prináša do odpadového hospodárstva novú filozofiu, ktorá kladie dôraz na predchádzanie vzniku odpadu a na opätovné používanie výrobkov s cieľom postupného obmedzovania využívania primárnych zdrojov.

Podľa článku 1 „smernica ustanovuje opatrenia na ochranu životného prostredia a zdravia ľudí predchádzaním alebo znižovaním nepriaznivých vplyvov vzniku odpadu a nakladania s ním a znižovaním celkových vplyvov využívania zdrojov a zvyšovaním efektívnosti takéhoto využívania“. Je to posun od regulácie nakladania s odpadom smerom k zohľadňovaniu celého životného cyklu výrobkov a materiálov.

Popri nových definíciách prináša rámcová smernica o odpade aj nové inštitúty, nové povinnosti a najmä **novú hierarchiu odpadového hospodárstva**. Táto hierarchia je päťstupňová a jej základom je predchádzanie vzniku odpadu. Nasleduje príprava na opätovné použitie, recyklácia a iné zhodnocovanie, napr. energetické zhodnocovanie. K zneškodňovaniu odpadu dochádza, až keď boli vyčerpané všetky predchádzajúce možnosti na stupnici priorit hierarchie.

Predchádzanie vzniku odpadu je definované ako „opatrenia, ktoré sa prijímú predtým, ako sa látka, materiál alebo výrobok stane odpadom a ktoré znižujú:

- množstvo odpadu aj prostredníctvom opätovného použitia výrobkov alebo predĺženia životnosti výrobkov,
- nepriaznivé vplyvy vzniknutého odpadu na životné prostredie a na zdravie ľudí, alebo
- obsah škodlivín v materiáloch a výrobkoch“.

Opätovné použitie je akákoľvek činnosť, pri ktorej sa výrobky alebo zložky, ktoré nie sú odpadom, znovu použijú na ten istý účel, na aký boli určené.

Príprava na opätovné použitie sú činnosti zhodnocovania súvisiace s kontrolou, čistením alebo opravou, pri ktorej sa výrobky alebo zložky výrobkov, ktoré sa stali odpadom, pripravujú, aby sa opätovne použili bez akéhokoľvek iného predbežného spracovania.

V súvislosti s novou hierarchiou v odpadovom hospodárstve pribudla členským štátom aj **nová povinnosť - vypracovať programy predchádzania vzniku odpadu** najneskôr do 12. decembra 2013. Tieto programy môžu byť súčasťou programov odpadového hospodárstva, alebo sa môžu vypracovať ako samostatné dokumenty. V programoch sa stanovujú ciele predchádzania vzniku odpadu a opatrenia na dosiahnutie týchto cieľov. Zámerom je preušíť

spojenie medzi hospodárskym rastom a environmentálnymi vplyvmi spojenými so vznikom odpadu. Inými slovami povedané - je potrebné prijať také opatrenia, aby s hospodárskym rastom nedochádzalo k nadmernému čerpaniu zdrojov na jednej strane a nadmernému vzniku odpadu na strane druhej.

Nová rámcová smernica o odpade prináša aj nové právne inštitúty, akými sú napríklad **vedľajší produkt a stav konca odpadu**. Látka alebo vec, ktorá je výsledkom výrobného procesu, ktorého primárnym cieľom nie je výroba tejto veci, sa môže považovať za vedľajší produkt a nie za odpad, iba ak sú splnené podmienky ustanovené v článku 5 novej rámcovej smernice. To znamená, že o vedľajší produkt ide iba vtedy, ak je isté ďalšie použitie látky alebo veci, ak sa látka alebo vec môžu použiť bez ďalšieho spracovania, látka alebo vec sa vyrába ako neoddeliteľná súčasť výrobného procesu a jej ďalšie použitie je zákonné.

Článok 6 novej rámcovej smernice definuje stav konca odpadu. Niektorý špecifický odpad prestáva byť odpadom, ak prejde činnosťou zhodnocovania, vrátane recyklácie, a spĺňa osobitné kritériá, ktoré sa vypracujú v súlade s podmienkami definovanými v smernici. Súčasne tak musia byť splnené všetky podmienky, ktoré ustanovuje smernica takto:

- látka alebo vec sa bežne používa na špecifické účely,
- pre túto látku alebo vec existuje trh alebo je po nej dopyt,
- látka alebo vec spĺňa technické požiadavky na špecifické účely a spĺňa existujúce právne predpisy a normy uplatniteľné na výroby,
- použitie látky alebo veci nepovedie k celkovým nepriaznivým vplyvom na životné prostredie alebo zdravie ľudí.

Európska komisia už aj vydala prvý vykonávací predpis týkajúci sa stavu konca odpadu. Je to nariadenie Rady (EÚ) č. 333/2011 z 31. marca 2011, ktorým sa ustanovujú kritériá na určenie toho, kedy určité druhy kovového šrotu prestávajú byť odpadom podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES. Tak došlo v SR k paradoxnej situácii. Inštitút stavu konca odpadu zatiaľ nebol zavedený do právneho poriadku SR, ale vyššie uvedené nariadenie platí v každom členskom štáte, teda aj v SR.

Ciele novej smernice

Za účelom splniť ciele novej rámcovej smernice a priblížiť Európu k recykľujúcej spoločnosti, musia prijať členské štáty pomerne tvrdé opatrenia na dosiahnutie cieľov ustanovených v článku 11 smernice:

- do roku 2020 sa musí zvýšiť príprava na opätovné použitie a recykláciu odpadu z domácností, minimálne papiera, kovov, plastov a skla, najmenej na úroveň 50 %,
- do 2020 sa musí zvýšiť príprava na opätovné použitie a recyklácia stavebného odpadu a odpadu z demolácií najmenej na 70 %.

Niektoré členské štáty dosahujú v tejto oblasti dobré výsledky, avšak pre Slovensko bude splnenie stanovených cieľov veľmi náročné.

Aj v novej rámcovej smernici o odpade je zásada „znečisťovateľ platí“ základným pilierom odpadového hospodárstva. Pôvodca odpadu a držiteľ odpadu sú povinní nakladať s odpadom spôsobom, ktorý zaručuje vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zdravia ľudí. Smernica však umožňuje zavedenie rozšírenej zodpovednosti výrobcu vo väčšej miere. Ako sa ukázalo, najmä pri elektrozariadeniach a vozidlách, je to veľmi účinný nástroj na podporu vývoja a výroby tovarov, ktoré plne zohľadňujú a uľahčujú efektívnosť využívania zdrojov počas ich celého životného cyklu, vrátane ich opravy, opätovného použitia, demontáže a recyklácie. Všetky uvedené opatrenia vyplývajúce z novej rámcovej smernice o odpade by mali pomôcť EÚ v tom, aby sa priblížila k recykľujúcej spoločnosti, ktorá sa snaží predchádzať vzniku odpadu a využívať odpad ako zdroj.

Ing. Viera Šimkovicová, CSc.
vedúca odboru odpadového hospodárstva
SAŽP - COHEM

